

SOC

Programa de **sociologia** de batxillerat de l'Escola Andorrana

Ministeri de Relacions Institucionals, Educació
i Universitats

Govern d'Andorra

Programa de **sociologia** de batxillerat de l'Escola Andorrana

Ministeri de Relacions Institucionals, Educació
i Universitats

Govern d'Andorra

Programa de sociologia de batxillerat de l'Escola Andorrana

Aquest programa correspon a l'annex del Decret del 12-7-2023 de publicació del programa de sociologia de batxillerat de l'Escola Andorrana

Coordinat per l'Àrea d'Ordenament Curricular

Grup de redacció del programa:

Rafael Merino, professor agregat del Departament de sociologia de la Universitat autònoma de Barcelona
Àrea d'Ordenament Curricular (seguiment, redacció i coordinació)

Disseny: www.pixelconcepte.com

Maquetació: Àrea d'Ordenament Curricular

ISBN: 978-99920-0-976-5

Dipòsit legal: AND.318.2023

Adreça i contacte:

Àrea d'Ordenament Curricular

Ministeri de Relacions Institucionals, Educació i Universitats

Avinguda Rocafort, 21-23. AD600 Sant Julià de Lòria

www.educacio.ad

Índex

Introducció	6
Competències específiques	8
C1. Comprendre les problemàtiques socials des de la perspectiva dels diferents actors socials	9
Criteris d'avaluació de la C1	11
Expectatives de final de cicle de la C1	11
C2. Analitzar propostes de canvi social que tenen com a objectiu la recerca del bé comú	13
Orientacions didàctiques de la C2	14
Criteris d'avaluació de la C2	14
Expectatives de final de cicle de la C2	15
Recursos d'aprenentatge	16
Bloc 1. La construcció de la identitat social	17
Orientacions didàctiques del bloc 1	18
Bloc 2. Estructura i canvi social	19
Orientacions didàctiques del bloc 2	20
Bloc 3. Intercultura-món	21
Orientacions didàctiques del bloc 3	22
Quadres de síntesi	23
Quadre de síntesi de la C1	24
Quadre de síntesi de la C2	25

Introducció

La sociologia com a disciplina neix en el context dels grans canvis que es donen en la transició de les societats tradicionals a les societats modernes, com a eina per entendre aquests canvis i els conflictes derivats de la nova estructura social generada en el capitalisme industrial. La sociologia es va desenvolupar com a disciplina acadèmica però també va aportar eines per a la gestió política dels conflictes, en funció de la perspectiva dels diferents actors socials, més a favor o més en contra de les transformacions socials. Des dels inicis fins a l'actualitat, la sociologia ha estat una disciplina de l'estudi del canvi social, de l'estructura social i de la interacció entre actors socials, però també ha generat un cos de professionals que es dediquen a l'enginyeria social o gestió dels problemes socials.

La finalitat de l'assignatura de sociologia en el batxillerat és aportar un coneixement més aprofundit de la realitat social, com a continuïtat de la segona ensenyança, amb un desplegament dels marcs conceptuals i de les eines metodològiques pròpies de la disciplina. Aquest desplegament propi, però, és compatible amb altres aproximacions de coneixement de la realitat social, sigui d'altres ciències socials (història, geografia, economia, antropologia), d'expressions artístiques, o d'interacció amb les ciències experimentals (per exemple, tecnologia).

El coneixement de la realitat social permetrà que l'alumne aprengui a ubicar-se en el seu entorn, en l'àmbit més proper i comunitari, en l'àmbit nacional de la societat andorrana i en l'àmbit global. La sociologia aporta eines analítiques que permeten un distanciament crític respecte a la realitat que envolta l'alumne, eines que també permeten una presa de decisions individuals i col·lectives més conscient, analítica i ètica. La sociologia també aporta un repertori d'eines de recollida d'informació quantitativa i qualitativa que contribueixen a la construcció de coneixement científic, al contrast empíric del marc conceptual i analític.

L'ensenyament de la sociologia a batxillerat parteix del tractament de les problemàtiques socials i de l'acció individual i col·lectiva. Les problemàtiques socials són les que deriven de conflictes més o menys manifestos que existeixen a totes les societats complexes, siguin conflictes amb relació a la producció i distribució de recursos materials o amb relació a qüestions culturals, simbòliques o identitàries. Aquestes problemàtiques són relativament fàcils de detectar per part de l'alumnat i són el punt de partida de la descodificació en clau sociològica dels conflictes i dels actors socials. L'acció individual i col·lectiva és el segon eix de l'enfocament didàctic, que pretén comprendre els mecanismes de presa de decisions i de mobilització de recursos col·lectius per aconseguir objectius comuns.

A més, per fomentar el desenvolupament d'una cultura i d'una ciutadania democràtiques s'han destacat els aspectes del programa que hi estan relacionats. En efecte, es representa el model competencial del Marc de referència de competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa. Aspectes com la formació d'una ciutadania activa i responsable, amb consciència crítica, capaç de respectar els altres, col·laborar pel bé de la col·lectivitat i participar en una societat democràtica i plural, s'indicaran en endavant amb el símbol¹.

¹ La relació amb les competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa s'indicarà amb el símbol següent:

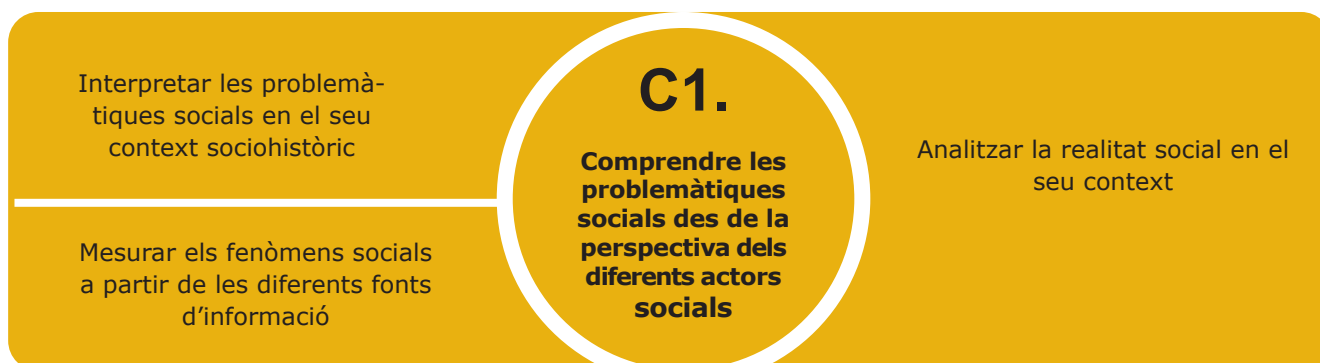
Competències específiques

Les competències específiques de l'assignatura de sociologia al batxillerat estan dissenyades per fer possible que l'alumne aprofundeixi en el coneixement dels mecanismes profunds que regulen les dinàmiques socials i les problemàtiques associades. Per aquest motiu es defineixen dos competències: una analítica-comprensiva i una altra analítica-propositiva. La competència analítica-comprensiva parteix de les problemàtiques socials com a objecte d'estudi, com a problemes socials que han d'analitzar-se en clau sociològica, és a dir, emmarcar-los en un context social global, amb una dimensió territorial i històrica determinada, i amb la perspectiva dels actors socials. La finalitat d'aquesta competència és explorar les explicacions causals de les problemàtiques socials i les diferents perspectives dels grups socials que es defineixen amb relació la problemàtica, des de la definició d'una situació com a problemàtica fins a l'elaboració d'estratègies individuals i col·lectives en relació al posicionament davant de la problemàtica.

La segona competència específica s'orienta a l'anàlisi dels posicionaments i de les estratègies d'actors socials, però amb una dimensió axiològica que és la recerca del bé comú. Des de la perspectiva més aplicada de la sociologia, el coneixement de la realitat social s'aplica a la gestió dels problemes socials, i en aquest cas es dona una finalitat ètica en el sentit de què aquesta gestió tingui com a objectiu la cohesió social, la inclusió de persones i col·lectius en situació de desavantatge social. El desenvolupament d'aquesta competència per part de l'alumnat farà que sigui capaç d'incidir en la millora de la seva comunitat.

Les dues competències específiques de l'assignatura de sociologia es defineixen de forma autònoma, amb les seves dimensions i criteris d'avaluació, però estan articulades i connectades amb relació a la comprensió de la complexitat dels fenòmens socials i de la interacció entre acció individual i col·lectiva. Aquesta articulació propicia que es puguin treballar de forma conjunta les dues competències a través dels diferents recursos d'aprenentatge.

C1. Comprendre les problemàtiques socials des de la perspectiva dels diferents actors socials

La societat és un conjunt de persones que comparteixen uns marcs identitaris amb diferents elements, com ara geogràfics, culturals, lingüístics, històrics i polítics. Però també és un conjunt de persones que es distribueixen en grups socials que tenen un accés diferenciat als recursos materials i simbòlics. En totes les societats existeixen conflictes, bé sigui per l'apropiació d'aquests recursos o pel qüestionament dels marcs identitaris comuns.

La finalitat d'aquesta competència és que l'alumne compregui la complexitat de la realitat social, com es generen els problemes socials, com se situen els diferents actors socials en la definició dels problemes i en la recerca de solucions, com es desenvolupen els mecanismes de control social i de gestió democràtica dels problemes. Amb aquesta competència, l'alumne aprèn a elaborar judicis raonats sobre l'origen de les diferents problemàtiques, les diferents percepcions al voltant d'aquestes problemàtiques i sobre el repertori de mecanismes de gestió i resolució².

Els conflictes socials poden ser latents quan són incipients, quan hi ha mecanismes de control forts o quan no hi ha una consciència per part del col·lectiu en situació de desavantatge. I són manifestos quan tenen massa crítica, quan fallen alguns dels mecanismes de control o quan hi ha un actor social que s'activa per fer explícit el conflicte. És en aquest cas quan els conflictes s'expressen a través de problemàtiques socials. En les societats democràtiques existeixen canals d'expressió d'aquestes problemàtiques i mecanismes de gestió d'aquests conflictes, com ara la negociació entre diferents actors socials amb posicions diferents respecte a la problemàtica social en qüestió³.

Una comprensió raonada i raonable de la complexa realitat social parteix de la identificació de les problemàtiques manifestes però també les latents per comprendre les causes i les conseqüències d'aquestes problemàtiques. En l'anàlisi de les causes caldrà tenir present els canvis demogràfics, tecnològics, econòmics i culturals, per tenir una visió complexa i comprensiva del canvi social, de les

² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 17, "Habilitats de resolució de conflictes"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

³ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 4, "Obertura a la diversitat cultural i a altres creences, visions del món i pràctiques"; 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 9, "Tolerància envers l'ambigüitat"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 17, "Habilitats de resolució de conflictes"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

tensions que generen, de les tendències globals d'aquests canvis socials i de les problemàtiques que es generen, i poder així identificar similituds i diferències d'aquestes tendències en la societat andorrana⁴. Per exemple, el conflicte generacional és un fenomen conegut en el procés de modernització de les societats, relacionat amb el canvi de les funcions de la institució familiar. Però hi ha diferències en els models de desenvolupament en l'àmbit local-nacional. Hi ha societats on els valors familistes estan més presents que d'altres, i les formes que pren el conflicte generacional són diferents.

Siguin problemes latents o manifestos, els conflictes socials estan associats a grups d'individus que tenen posicions diferents respecte a la producció i distribució de recursos econòmics i simbòlics. Comprendre les problemàtiques socials comporta analitzar la realitat social en el seu context com se situen els diferents actors socials davant dels problemes. Analitzar els motius i els objectius dels diferents actors socials que els fa explicitar demandes o desenvolupar accions col·lectives per a la consecució de les seves finalitats.⁵ En el tema de la sostenibilitat, per exemple, malgrat que hi ha un gran consens sobre la necessitat de tenir un sistema productiu més sostenible, la definició del propi concepte de sostenibilitat i sobretot de les accions necessàries per assolir-ho és molt diferent en funció dels diferents actors socials, perquè els incentius i els costos d'aquestes accions són molt desiguals en funció de la posició social.

Finalment, cal dimensionar els problemes socials a partir d'eines analítiques. L'ús de dades quantitatives ha de permetre delimitar la magnitud dels problemes socials i l'ús de dades qualitatives ha de permetre analitzar la percepció d'aquests problemes per part dels diferents actors socials. L'obtenció i tractament de dades han de ser el suport de l'ús de les categories analítiques en la comprensió de les problemàtiques socials.⁶ Amb aquestes categories i la seva operativització empírica l'alumne ha de poder explicar de forma raonada les causes de les problemàtiques socials analitzades.

Orientacions didàctiques de la C1

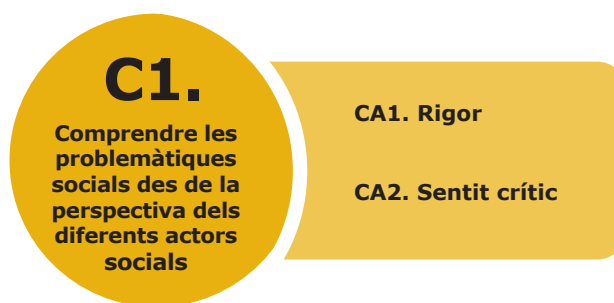
La dimensió social de la mateixa definició de problema social esdevé una bona base com a estratègia d'ensenyament-aprenentatge. En aquest sentit, hi ha problemes que se situen a l'agenda pública i són relativament fàcils de captar i analitzar, com ara els efectes d'una crisi econòmica, la integració de nous col·lectius o les demandes ciutadanes expressades en accions col·lectives i moviments socials. Però també hi ha problemes que no són tan manifestos, perquè tenen un llindar de tolerància relativament elevat o perquè les persones afectades no tenen la capacitat d'influència a l'hora de definir l'agenda pública, com ara la situació de col·lectius vulnerables o els efectes agregats de conductes individuals normalitzades en el camp del consum. Una altra estratègia podria ser la problematització de les rutines socials o de la normalitat, emmarcant aquestes rutines en una perspectiva de construcció social d'aquesta normalitat, o a través de la comparació amb societats amb rutines diferents.

⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁵ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 2, "Valorar la diversitat cultural"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació"; 13, "Empatia"; 14, "Flexibilitat i adaptabilitat"; 15, "habilitats lingüística, comunicativa i plurilingües"; 17, "Habilitats de resolució de conflictes"; 18, "Coneixement i comprensió crítica d'un mateix" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁶ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

Criteris d'avaluació de la C1

CA1. Rigor

El rigor és una qualitat clau a l'hora de comprendre les problemàtiques socials i es refereix al bon ús, a la precisió i la minuciositat a l'hora de treballar amb les fonts documentals i de la informació. Només un treball rigorós és capaç de garantir la validesa de la informació recollida. Les característiques d'una societat tenen una dimensió empírica, i l'obtenció de dades, ja siguin descriptives o analítiques, ha d'estar guiada per criteris d'objectivitat per això és fonamental partir de la dimensió empírica dels fenòmens socials, tot i les limitacions tècniques i epistemològiques de les eines d'obtenció de dades.

CA2. Sentit crític

El sentit crític a l'hora de comprendre les problemàtiques socials és la qualitat referida al discernir la consistència de fets o proposicions que en general s'accepten com a vertaders. Es refereix a la contextualització d'aquesta realitat d'acord amb els elements del context històric, espacial i sociocultural, per trobar les connexions i els condicionaments que limiten aquesta realitat social. El sentit crític passa per desnaturalitzar i problematitzar la normalitat dels fenòmens socials, per buscar les causes d'aquests fenòmens, les més properes i les més allunyades, les més manifestes i les més latents. També inclou l'anàlisi de les interpretacions i les problematitzacions de la realitat social que fan els diferents actors socials, d'acord amb els seus punts de vista derivats de la seva posició social, i la capacitat de pensar altres enfocaments d'anàlisi diferents als convencionals.

Expectatives de final de cicle de la C1

CA1. Rigor

Al final de batxillerat quan l'alumne comprèn les problemàtiques socials des de la perspectiva dels diferents actors socials, cerca i selecciona amb rigor les dades més rellevants de fonts secundàries sobre els diferents àmbits socials. I dissenya amb rigor eines senzilles de recollida de dades i utilitza les dades per al diagnòstic de les problemàtiques socials.

CA2. Sentit crític

Al final de batxillerat quan l'alumne comprèn les problemàtiques socials des de la perspectiva dels diferents actors socials, identifica els problemes socials latents o manifestos amb sentit crític. Per fer-ho l'alumne reconeix i diferencia entre els conflictes explícits, que sorgeixen dels desajustos, per exemple, de la distribució de recursos econòmics o simbòlics, o de les relacions entre actors i grups socials. I els conflictes latents, reconeixent aquells potencials desajustos que encara no són manifestos o els mecanismes que fan que no ho siguin.

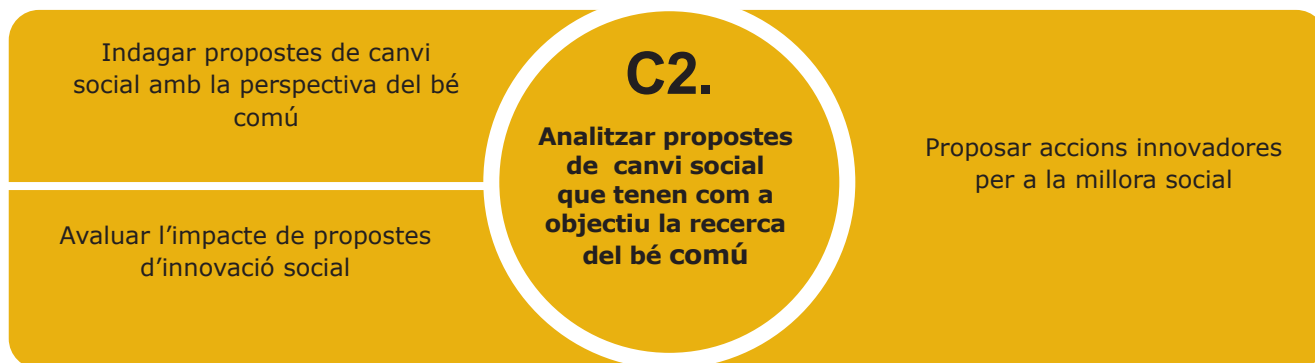
Comprendre les problemàtiques socials implica fer-ho des de la perspectiva dels diferents actors socials. L'alumne analitza amb sentit crític com es situen els diferents actors socials davant d'un problema social. Aquesta anàlisi crítica implica la identificació dels seus posicionaments davant d'un problema, caracteritzar allò que fa que es defineixen com a grup, quines són les seves estratègies d'acció col·lectiva o quin és l'impacte d'aquesta acció.

La realitat social és multinivell, amb una connexió entre les unitats locals i les tendències globals. En aquest sentit, l'alumne quan compren les problemàtiques socials, analitza amb sentit crític quines són les tendències globals i les especificitats locals de les problemàtiques socials.

Finalment, l'alumne fa hipòtesis amb sentit crític sobre les causes de les problemàtiques socials analitzades.

C2. Analitzar propostes de canvi social que tenen com a objectiu la recerca del bé comú

La tensió entre reproducció i canvi social és inherent a totes les societats humanes. El canvi social té diferents factors impulsors o facilitadors (tecnològics, demogràfics, ambientals...) i aquesta competència es centra en l'anàlisi dels canvis produïts per la pròpia acció dels actors socials, bé sigui per reacció a altres canvis bé sigui per la recerca de canvis a partir d'una axiologia determinada. D'aquesta axiologia destaca la recerca del bé comú, com a acció individual i col·lectiva que busca el benefici de tota la comunitat o la millora de l'equitat per a les persones i col·lectius en situació de desavantatge o discriminació.

Així doncs, aquesta competència busca que l'alumne aprengui a indagar sobre les propostes de canvi, a identificar aquestes accions individuals i col·lectives, quines són les que implícitament o explícita contribueixen o poden contribuir al bé comú. Cal reconèixer les motivacions més altruistes i que tenen com a finalitat el bé comú, superar situacions de discriminació, millorar el benestar col·lectiu o la superació de conflictes.⁷ Els moviments socials, per exemple, tenen com a objectiu la provocació d'un canvi davant d'una situació de discriminació d'un col·lectiu (com ara el feminisme) o davant d'una situació que afecta a tota la comunitat (com ara l'ecologisme). Tots els moviments socials generen discursos i pràctiques, i l'alumne ha d'identificar aquests discursos i aquestes pràctiques i vincular-ho a les propostes de canvi social.

Els objectius de millora social són compartits per moviments socials i per l'acció col·lectiva altruista. Analitzar propostes de canvi social implica necessàriament avaluar l'impacte d'aquestes. Identificar els objectius i els mitjans utilitzats per assolir aquests objectius, i avaluar el grau d'assoliment dels objectius a partir d'aquests mitjans. Aquesta avaluació ha de ser contrastada amb informació quantitativa i qualitativa en el cas d'accions realitzades o ha de ser formulada en forma d'hipòtesi quan l'acció no estigui finalitzada.

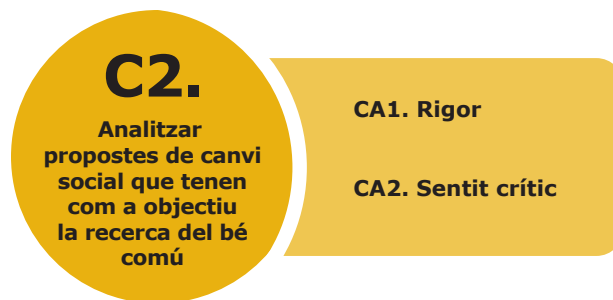
La identificació d'accions de millora per al bé comú i l'anàlisi de l'eficàcia dels mitjans mobilitzats han de permetre formular propostes innovadores en aquest camp. Les propostes han de tenir una formulació clara d'objectius i una previsió de les estratègies més adients per a un assoliment efectiu dels objectius plantejats.

⁷ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica del Consell d'Europa: 3, "Valorar la democràcia, la justícia, l'equitat, la igualtat i l'Estat de dret"; 5, "Respecte"; 6, "Consciència cívica"; 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món"

Orientacions didàctiques de la C2

Aquesta competència es pot mobilitzar a partir de l'anàlisi de diverses propostes històriques i actuals de reforma social, a instàncies de la mobilització social o a través de mecanismes institucionals. I també es pot mobilitzar a través de l'experimentació, des del disseny de petits projectes que fomentin la cooperació en l'entorn escolar fins a projectes que parteixin de necessitats reals de la comunitat i que es dissenyin per tenir un determinat impacte a la comunitat. L'aprenentatge a través d'aquest tipus d'activitats té una dimensió vivencial que pot ser molt potent, tant en termes d'habilitats cognitives com d'habilitats no cognitives, i és molt adient per a la metodologia d'aprenentatge basada en projectes.

Criteris d'avaluació de la C2

CA1. Rigor

El rigor es refereix a l'hora d'analitzar propostes d'acció, es refereix a la precisió i minuciositat necessària per avaluar el grau d'assoliment d'objectius d'una proposta d'acció.

CA2. Sentit crític

El sentit crític a l'hora de d'analitzar propostes de canvi social és la qualitat referida al discernir la consistència de les propostes que en general s'accepten com a vertaders. El sentit crític inclou l'anàlisi d'un context social determinat i pretén discernir motivacions altruistes, d'aquelles que s'orienten a un interès particular.

Expectatives de final de cicle de la C2

CA1. Rigor

Al final de batxillerat quan l'alumne analitza propostes de canvi social que tenen com a objectiu la recerca del bé comú, avalua amb rigor el grau d'assoliment dels objectius de la proposta a partir dels mitjans utilitzats i construeix amb rigor hipòtesis sobre les claus de l'èxit o el fracàs del canvi social.

Finalment, a l'hora d'analitzar propostes de canvis social, l'alumne formula amb rigor objectius realistes en base al diagnòstic de les problemàtiques socials, simula accions operatives i fa prediccions sobre les probables resistències al canvi.

CA2. Sentit crític

Al final del batxillerat, quan l'alumne analitza propostes de canvi social que tenen com a objectiu la recerca del bé comú, diferencia amb sentit crític les motivacions més altruistes que tenen com a finalitat el bé comú, per exemple, superar situacions de discriminació, millorar el benestar col·lectiu o la superació de conflictes. I aquelles motivacions orientades a un interès particular.

Les propostes de canvi social emergeixen en un context determinat que ajuda a entendre el seu origen i el seu abast. L'alumne al final de batxillerat defineix amb sentit crític el context social, territorial i històric de les propostes de canvi social que analitza. També amb sentit crític prediu quines són les barreres o les dificultats a les que s'enfronta

Recursos d'aprenentatge

Els recursos d'aprenentatge de l'assignatura de sociologia s'han organitzat en tres blocs: la construcció de la identitat social; estructura i canvi social, i intercultura-món. Aquesta organització és una síntesi dels principals temes que aborda la sociologia, síntesi ajustada al nivell de l'alumnat però que intenta donar una visió àmplia dels continguts tractats per la sociologia des del seu naixement fins als nostres dies. El bloc 1 tracta la definició d'animal social, o com entendre la conducta dels individus més enllà dels condicionaments biològics i psicològics. El segon bloc està dedicat a entendre les estructures que les comunitats humanes desenvolupen per organitzar la vida en comú, sempre des d'una perspectiva històrica, ja que les estructures no són estàtiques i, per tant, l'anàlisi del canvi social esdevé indispensable. El tercer bloc està centrat en la configuració de la societat actual, en la seva darrera fase vinculada al fenomen de la globalització, i com aquest fenomen modifica les estructures socials i també modifica els lligams entre individus i la vida en societat.

Els recursos procedimentals es basen en una síntesi del mètode científic, aplicable a tots els blocs d'aprenentatges, que té a veure amb la creació i gestió de coneixement. La finalitat és que l'alumnat s'acostumi a contrastar empíricament les afirmacions que es fan sobre els fenòmens socials, i en particular quan es tracta d'analitzar problemàtiques socials definides per interessos, ideologies o perspectives particulars. Per això l'alumne ha de dominar les tècniques elementals de recerca d'informació, de creació d'informació quan sigui pertinent i d'anàlisi d'aquesta informació per elaborar conclusions basades en coneixement al màxim d'objectiu possible. Com més rigor s'apliqui en l'ús dels recursos procedimentals, més vàlidesa tindran les dades obtingudes i més robustes seran les conclusions. La comunicació d'aquestes conclusions també demana desenvolupar habilitats instrumentals per part de l'alumne.

Pel que fa a les actituds, a cada bloc es treballen unes actituds específiques en funció dels continguts treballats, però tenen en comú que són unes actituds que afavoreixen la convivència i el sentit de bé comú de les societats democràtiques.

Bloc 1. La construcció de la identitat social

Aquest bloc gira al voltant de la qüestió fonamental de la definició de l'individu com a animal social i de la societat com quelcom més que la suma d'individus. En la definició de l'individu o, dit d'una altra forma, en la consideració de la naturalesa humana, cal tenir en compte les bases biològiques i evolutives de l'espècie humana i les construccions culturals també des d'una perspectiva evolutiva. La finalitat del bloc és aportar coneixements suficients per entendre l'acció humana, entre els condicionants ambientals i cognitius i les decisions que emanen de la voluntat i la llibertat. Una part substancial dels condicionants ambientals són les institucions generades per totes les societats per mantenir la cohesió i el control dels seus membres, a través del procés de socialització. Aquest procés de socialització té una doble vessant, una de possibilitadora que permet la vida en comú (no existeix el "bon salvatge") i una de limitadora que dificulta la possible desviació de la norma social. L'evolució social, però, pot convertir una desviació en una nova norma social, quan deixa de ser funcional o quan es vehicula a través de l'acció col·lectiva.

Aquest bloc aporta a l'alumne la capacitat de veure's a si mateix dins del seu entorn social, d'entendre el seu comportament com a resultat de les interaccions amb els altres, de les influències que rep dels adults i dels seus iguals, però a la vegada veure's com a agent actiu amb marge de llibertat per prendre decisions i eleccions i desenvolupar cursos d'acció. Aquesta llibertat d'acció, però, s'emmarca en les constriccions del medi, dels recursos econòmics i culturals i de l'estructura d'oportunitats comunitàries i socials. L'alumne també ha d'entendre que, com més marge de llibertat, més responsabilitat tindrà en les conseqüències de les accions individuals i col·lectives.

Bloc 1. La construcció de la identitat social

La construcció de la identitat social
FETS I CONCEPTES
Bases biològiques i evolutives de la conducta humana.
Universals culturals i diferenciació cultural.
Socialització primària i família.
Socialització secundària.
El grup d'iguals.
L'escola.
Acció individual i col·lectiva.
Racionalitat.
Motivació instrumental i expressiva.
Emocions, intuïcions i decisions.
Cooperació i competència.
Mecanismes de cohesió/control social.
Origen i tipus de normes socials.
Institucions socials.
Legitimació de les normes socials.

Mecanismes de ruptura/conflicte social

Desviació individual, delictes i institucions totals.

Conflicte endogrup i exogrup.

Innovació cultural i canvi social.

PROCEDIMENTS

Recollida d'informació analítica, divulgativa i d'opinió sobre problemàtiques socials i sobre els actors socials implicats.

Selecció de la informació més adient per poder analitzar els problemes socials.

Delimitació de les problemàtiques socials a partir de la cerca d'informació en bases de dades secundàries.

Creació de dades primàries quantitatives i qualitatives a partir de tècniques senzilles destinades a completar la informació de les fonts secundàries.

Processament amb tècniques senzilles de la informació recollida.

Anàlisi de les dades i la documentació que li permeti explicar els fenòmens socials.

Elaboració de conclusions o propostes d'acció pertinents.

ACTITUDS I VALORS

Actitud positiva envers la resolució no violenta dels conflictes.

Sensibilitat per les persones en situació de discriminació o patiment.

Acceptació de les limitacions de l'acció humana.

Conscienciació de la pròpia situació en el context social immediat.

Orientacions didàctiques del bloc 1

Cada alumne parteix d'allò que l'envolta, la família, l'escola, el seu grup d'iguals, la comunitat, l'accés als mitjans de comunicació. Cada alumne té unes motivacions i unes preferències que poden ser analitzades en clau sociològica i en funció de l'etapa vital que està desenvolupant, la transició de l'adolescència a la vida adulta. Aquesta transició pot ser un element central a partir del qual es poden desenvolupar estratègies didàctiques per a la comprensió de l'entorn social, per analitzar críticament el paper de la família, la influència del grup d'iguals, la funció de la mateixa institució escolar. Però justament perquè l'objecte de coneixement a la vegada és subjecte de coneixement, la pràctica sociològica és una pràctica reflexiva que incideix en aspectes sacralitzats de la vida social, i això pot generar conflictes cognitius i axiològics que caldrà saber gestionar a l'aula, com ara les relacions de poder a les institucions o l'artificialitat de les convencions socials. Caldrà defugir visions idealitzades de la vida en comú i posar a l'abast de l'alumnat situacions que els permetin una visió analítica de la realitat social.

Bloc 2. Estructura i canvi social

Aquest bloc té com a finalitat analitzar l'estructura social de les societats, que per definició és allò que perdura i té estabilitat, però també està subjecte a dinàmiques de canvi. Hi ha múltiples factors que provoquen o indueixen un canvi a la societat; sovint estan interrelacionats, encara que els separem de forma analítica. Hi ha canvis externs a la voluntat dels individus i canvis que emergeixen per la voluntat dels individus. El ritme del mateix canvi també és un element a tenir en compte. El fet d'adoptar l'òptica evolucionista del canvi social ens porta a una perspectiva sociohistòrica de l'estructura social, per veure a través de quins mecanismes ha canviat i per analitzar les possibilitats de canvi que es generen a tota estructura social.

Aquest bloc aporta a l'alumne la capacitat d'ubicar-se en una posició de l'estructura social, així com la capacitat d'analitzar els possibles canvis d'aquestes posicions. A més, l'alumne ha d'analitzar aquestes posicions no des del punt de vista individual i natural sinó des de la perspectiva de la construcció sociohistòrica de grups socials que configuren relacions asimètriques de poder i de captació i utilització dels recursos econòmics i simbòlics. L'alumne també ha d'analitzar les possibilitats de canvi social, en particular els canvis derivats de l'acció individual i col·lectiva en la recerca de més quotes de justícia i solidaritat.

Bloc 2. Estructura i canvi social

Estructura i canvi social
FETS I CONCEPTES
El contracte social i la vida en comú Visió hobbesiana: limitació de la competència. Visió rousseauiana: producte de la cooperació. Estructura versus agència.
L'estructura social a les societats preindustrials Desigualtats a les societats sense estat: edat, sexe, coneixement. Desigualtats a les societats amb estat: elits, burocràcia, tercer estat i estranger.
L'estructura social a les societats industrials Classes socials: elits, classes mitjanes, classes populars. Desigualtats tradicionals en societats de classes: edat, sexe, coneixement, ètnia.
La reproducció de l'estructura Reproducció material: mercat i estat. Reproducció simbòlica: religió, escola i ideologia.
El canvi de l'estructura social Canvi en l'estructura: mobilitat individual i igualtat d'oportunitats. Canvis d'estructura: conflicte, revolució i reforma. Canvis d'infraestructura: tecnologia i economia. Canvis culturals: valors i consum.
PROCEDIMENTS
Recol·lecció d'informació analítica, divulgativa i d'opinió sobre problemàtiques socials i sobre els actors socials implicats. Selecció de la informació més adient per tal de poder analitzar els problemes socials.

Delimitació de les problemàtiques socials a partir de la cerca d'informació en bases de dades secundàries.

Creació de dades primàries quantitatives i qualitatives a partir de tècniques senzilles destinades a completar la informació de les fonts secundàries.

Processament amb tècniques senzilles de la informació recollida.

Anàlisi de les dades i la documentació que li permeti explicar els fenòmens socials.

Elaboració de conclusions o propostes d'acció pertinents

ACTITUDS I VALORS

Actitud positiva envers la resolució no violenta dels conflictes.

Conscienciació de les formes de desigualtat i discriminació que existeixen a la societat.

Solidaritat amb les persones i els col·lectius que pateixen discriminació negativa.

Contribució a alleugerir la situació de patiment d'individus i col·lectius.

Orientacions didàctiques del bloc 2

L'orientació didàctica d'aquest bloc és doble. D'una banda, des d'una perspectiva més abstracta, l'alumne ha de copsar la dialèctica entre estructura i agència. Les estructures i les institucions socials generen mecanismes que tendeixen a reproduir-les, seleccionant i formant els individus ajustats a les necessitats d'aquestes institucions, siguin escoles, empreses o espais de gestió política. Però els individus també tenen capacitat d'agència, o d'apoderament, en el sentit que poden canviar els marcs institucionals a partir de l'acció individual o col·lectiva. Un exemple seria: són els individus els que s'han d'adaptar a l'entorn escolar? O és la institució escolar que s'ha d'adaptar a les necessitats i el perfil social de l'alumnat? Un altre recurs didàctic és l'estudi de les utopies que han justificat la motivació per al canvi social, els efectes no volguts que han derivat en distòpies o la narració contrafàctica de les ucronies.

Des d'una perspectiva més concreta, l'alumne ha d'analitzar les característiques de la societat andorrana, la seva estructura social, els grups socials definits a partir dels eixos de desigualtat econòmica i d'origen geogràfic i les desigualtats per raó de gènere, així com altres problemàtiques socials derivades de situacions de discriminació o de vulnerabilitat social.

Bloc 3. Intercultura-món

Aquest bloc té com a finalitat descriure el fenomen de la globalització i com l'impacte d'aquest fenomen a les societats locals, i en particular a la societat andorrana. La interconnexió que ha donat lloc a la societat-xarxa i els fenòmens globals vinculats a l'economia, les tecnologies de la informació o a les migracions han modificat i modificaran les estructures socials, les relacions socials, les identitats, fent molt més complexa la governança a tots nivells.

Aquest bloc aporta a l'alumne la capacitat d'entendre el canvi accelerat que experimenten les societats actuals, i les possibilitats que tenen els individus d'adaptar-se o resistir-se als canvis socials provocats per la globalització o gestionar-los. L'alumne ha d'analitzar les estratègies dels individus i de les institucions per situar-se en el nou context "glocal", la combinació paradoxal entre tendències globals i accions locals connectades.

Bloc 3. Intercultura-món

Intercultura-món
FETS I CONCEPTES
Capitalisme informacional i globalització La nova base de la productivitat: la informació i el "dadaisme". L'empresa-xarxa, deslocalització i mercat de treball. Desigualtats econòmiques i socials interpaïsos i intrapaïsos.
Migracions internacionals i noves ciutadanies Societat multicultural: assimilació, integració, mestissatge. Noves identitats: cosmopolitisme versus comunitarisme.
Crisis de la governabilitat dels estats-nació Nova geopolítica. Noves sobiranes transnacionals i infranacionals. Crisi econòmica i de legitimitat de l'estat del benestar. Nous actors socials: l'activisme a través de les xarxes.
Societat "líquida" i institucions socials Lligams socials i individualització. Escola i nous reptes educatius. Canvis en la transició dels joves al món adult.

PROCEDIMENTS

Recol·lecció d'informació analítica, divulgativa i d'opinió sobre problemàtiques socials i sobre els actors socials implicats.

Selecció de la informació més adient per tal de poder analitzar els problemes socials.

Delimitació de les problemàtiques socials a partir de la cerca d'informació en bases de dades secundàries.

Creació de dades primàries quantitatives i qualitatives a partir de tècniques senzilles destinades a completar la informació de les fonts secundàries.

Processament amb tècniques senzilles de la informació recollida.

Anàlisi de les dades i la documentació que li permeti explicar els fenòmens socials.

Elaboració de conclusions o propostes d'acció pertinents.

ACTITUDS I VALORS

Actitud positiva envers la resolució no violenta dels conflictes.

Conscienciació de les formes de desigualtat i discriminació que existeixen a la societat.

Solidaritat amb les persones i els col·lectius que pateixen discriminació negativa.

Contribució a alleugerir la situació de patiment d'individus i col·lectius.

Orientacions didàctiques del bloc 3

La idea clau és que l'alumne vagi adquirint eines de navegació en una societat cada cop més complexa i accelerada. A partir d'elements de la vida quotidiana de l'alumne es pot analitzar com afecta la globalització, la relació amb els nous, el consum, la recerca de feina o el lleure. A partir d'aquests elements es pot veure la interconnexió de la dimensió macro dels fenòmens globals amb la dimensió micro de les vivències dels individus, sigui la migració, la producció o el consum cultural. Un exemple d'aquesta interconnexió seria l'ús de les noves tecnologies, tan estès en la vida quotidiana dels joves, les quals sovint s'utilitzen de forma acrítica. Les noves tecnologies de la comunicació, tan presents en les vides quotidianes dels adolescents, poden ser un recurs d'aprenentatge per veure les connexions entre tecnologia i societat, per analitzar críticament els usos i els impactes d'aquestes tecnologies en les relacions socials, en el mercat de treball, en l'ensenyament, en la cultura, en el consum o en la política.

Quadres de síntesi

Quadres de síntesi

Quadre de síntesi de la C1

criteris d'avaluació

CA1. **Rigor**

CA2. **Sentit crític**

Expectatives final de cicle de la C1

CA1. **Rigor**

Al final de batxillerat quan l'alumne comprèn les problemàtiques socials des de la perspectiva dels diferents actors socials, cerca i selecciona amb rigor les dades més rellevants de fonts secundàries sobre els diferents àmbits socials. I dissenya amb rigor eines senzilles de recollida de dades i utilitza les dades per al diagnòstic de les problemàtiques socials.

CA2. **Sentit crític**

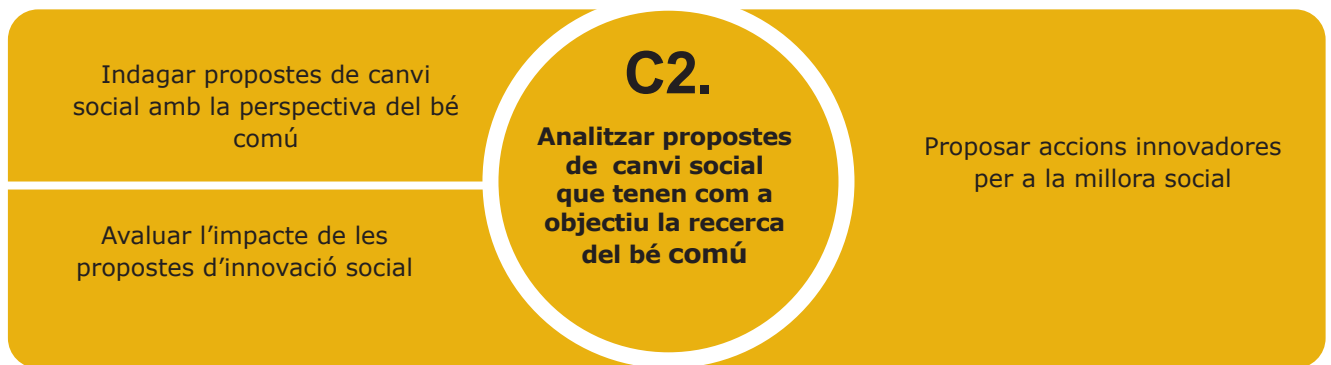
Al final de batxillerat quan l'alumne comprèn les problemàtiques socials des de la perspectiva dels diferents actors socials, identifica els problemes socials latents o manifestos amb sentit crític. Per fer-ho l'alumne reconeix i diferencia entre els conflictes explícits, que sorgeixen dels desajustos, per exemple, de la distribució de recursos econòmics o simbòlics, o de les relacions entre actors i grups socials. I els conflictes latents, reconeixent aquells potencials desajustos que encara no són manifestos o els mecanismes que fan que no ho siguin.

Comprendre les problemàtiques socials implica fer-ho des de la perspectiva dels diferents actors socials. L'alumne analitza amb sentit crític com es situen els diferents actors socials davant d'un problema social. Aquesta anàlisi crítica implica la identificació dels seus posicionaments davant d'un problema, caracteritzar allò que fa que es defineixen com a grup, quines són les seves estratègies d'acció col·lectiva o quin és l'impacte d'aquesta acció.

La realitat social és multinivell, amb una connexió entre les unitats locals i les tendències globals. En aquest sentit, l'alumne quan compren les problemàtiques socials, analitza amb sentit crític quines són les tendències globals i les especificitats locals de les problemàtiques socials.

Finalment, l'alumne fa hipòtesis amb sentit crític sobre les causes de les problemàtiques socials analitzades.

Quadre de síntesi de la C2

Criteris d'avaluació

CA1. Rigor

CA2. Sentit crític

Expectatives final de cicle de la C2

CA1. Rigor

Al final de batxillerat quan l'alumne analitza propostes de canvi social que tenen com a objectiu la recerca del bé comú, avalua amb rigor el grau d'assoliment dels objectius de la proposta a partir dels mitjans utilitzats i construeix amb rigor hipòtesis sobre les claus de l'èxit o el fracàs del canvi social.

Finalment, a l'hora d'analitzar propostes de canvis social, l'alumne formula amb rigor objectius realistes en base al diagnòstic de les problemàtiques socials, simula accions operatives i fa prediccions sobre les probables resistències al canvi.

CA2. Sentit crític

Al final del batxillerat, quan l'alumne analitza propostes de canvi social que tenen com a objectiu la recerca del bé comú, diferencia amb sentit crític les motivacions més altruistes que tenen com a finalitat el bé comú, per exemple, superar situacions de discriminació, millorar el benestar col·lectiu o la superació de conflictes. I aquelles motivacions orientades a un interès particular.

Les propostes de canvi social emergeixen en un context determinat que ajuda a entendre el seu origen i el seu abast. L'alumne al final de batxillerat defineix amb sentit crític el context social, territorial i històric de les propostes de canvi social que analitza. També amb sentit crític prediu quines són les barreres o les dificultats a les que s'enfronta.

soc

Govern d'Andorra